

Vår dato: 22.03.2022

Vår ref.: 22/080 800

Deres ref.:

Viken fylkeskommune
Kulturminnevern
Christian Hintze Holm
Anne Traaholt
Postboks 220
1702 Sarpsborg

ÅRSRAPPORT FOR KOORDINERING AV PRIVATARKIV I BUSKERUD 2021

Vestfoldarkivet er fylkeskoordinerende institusjon (50% stilling) for privatarkivarbeidet i det tidligere Buskerud fylke. I henhold til inngått avtale skal det rapporteres hvert halvår.

KOORDINERINGSARBEIDET. I arbeidet som koordinerende institusjon er målet helhetlig dokumentasjon for Buskerud/Viken. Vestfoldarkivet skal påse at viktige privatarkiv blir bevart for ettertiden. Rammene for arbeidet gir Bevaringsplan for privatarkiv i Buskerud (2019) <https://vestfoldmuseene.no/vestfoldarkivet/for-buskerud/> og Arkivverkets nasjonale strategi for privatarkivarbeidet (2019-2023).

Vestfoldarkivet veileder i alle arkivfaglige spørsmål og arrangerer kurs og nettverksmøter. Som koordinator samarbeider Vestfoldarkivet med ABM-institusjoner og lokalhistoriske arkiv og er i dialog med bedrifter som legger ned virksomheten. Dette for å sikre at historiske arkiver ikke skal gå tapt. Vestfoldarkivet har oversikt over hvem som bevarer hva av historiske arkiver og knytter kontakter mellom bevaringsinstitusjonene i fylket. Arkivverket er en viktig samarbeidspartner og nasjonal koordinator.

BEVARINGSPLAN. Bevaringsplan for privatarkiv i Buskerud (<https://vestfoldmuseene.no/vestfoldarkivet/for-buskerud/>) ble ferdigstilt i august 2019 og vedtatt i HUKIF i september. Planen er utarbeidet med støtte fra Buskerud fylkeskommune og Arkivverket. Bevaringsplanarbeidet har sammenfalt med både samlingsforvaltningsplan for museene og regionsreformen. Viktige samarbeidspartnere har derfor vært museenes prosjektgruppe, samt arkiv- og museumsinstitusjonene i Akershus og Østfold. Planene fra Buskerud, Akershus og Østfold har et felles kapittel som tar for seg utfordringene med

privatarkivarbeidet i Viken – med fokus på depot og digitalt skapte arkiver. Hovedmålet med en bevaringsplan for privatarkiv er at den skal bidra til helhetlig samfunnsdokumentasjon for Buskerud/Viken og ligge til grunn for innsamling av bevaringsverdige arkiver.

Bevaringsplanen skisserer utfordringer, konsekvenser og forslag til løsninger for å nå målet om helhetlig dokumentasjon og depot for privatarkivene i fylket.

Prioriterte fokusområder i planen:

- Samle inn papirbaserte arkiver fra privat næringsliv og fra foreningslivet (utvalgte sektorer).
- Digitalt skapte arkiver.
- Jobbe for å etablere gode løsninger for bevaring av privatarkiver i Buskerud/Viken. Etablere forskriftsmessige magasiner (fellesmagasiner og fellestjenester) i samarbeid med ABM-sektoren.
- Gjøre privatarkivene tilgjengelige på Arkivportalen og Digitalarkivet
- Formidle arkivene til befolkningen

ARKIVER ETTER PRIVAT NÆRINGS LIV. En stor utfordring i arbeidet med privatarkiv i det tidligere Buskerud fylke, er arkivene etter privat næringsliv – både papirbaserte og elektronisk skapte arkiver. Buskerud mangler både fysisk depot til større næringslivsarkiver og digitalt sikringsdepot for elektroniske arkiver.

Det jobbes med å finne gode løsninger for bevaring av privatarkiv, foto og gjenstander i Viken. Målet er å etablere et fellesmagasin (magasiner) og fellestjenester i fylket. Inntil en eller flere løsninger er på plass, må samlingene sikres på best mulig måte.

I 2021 har Vestfoldarkivet jobbet med følgende arkiver etter privat næringsliv: Tofte cellulose, Kistefos Træsliperi, Elko industrier, Ringerikes Nikkelverk, Vestfos- og Skotselv Cellulosefabrik. I tillegg alle privatarkivene i Drammens museum (se eget pkt.).

Tofte cellulose. Arkivet etter cellulosefabrikken på Tofte vurderes som et særskilt verneverdig arkiv, av regional og nasjonal betydning. Fra rundt 1970 var bedriften en av landets viktigste treforedlingsbedrifter og et av de mest omdiskuterte industriprosjektene i nyere norsk historie. Bedriftshistorien avspeiler også den økte globalisering innen treforedlingsindustrien etter 1980. Arkivet bør også ses i sammenheng med arkivet etter Hurum Paper Mill. Begge fabrikkene var hjørnesteinsbedrifter i Tofte-området og var knyttet sammen gjennom fusjoner og eierskap.

Det foreslås at arkivet etter cellulosefabrikken på Tofte avleveres til Vestfoldarkivet. Kostnadene ligger på ca. 250 000 kroner (engangssum), for ordning og bevaring av arkivet. Viken fylkeskommune har bevilget 75 000 kroner til bevaring. Vestfoldarkivet fikk avslag på utviklingsmidler fra Arkivverket. Det jobbes med å finne en løsning for finansiering.

Arkivet etter Kistefos Træsliperi. Verneverdig arkiv som dokumenterer industrivirksomhet fra etableringen i 1889. Arkivet inneholder diverse brev, dokumenter, kart og maskintegninger etter bedriften A/S Kistefos Træsliberi som oppbevares i arkivrom i det

eldste tresliperiet på Kistefos. A/S Kistefos Træsliberi ble grunnlagt i 1889 og var i drift som tresliperi til 1955. Det finnes imidlertid arkivbestander som er av nyere dato også, ettersom Kistefos Træsliberi besto som bedrift med fokus på skog, tømmer salg, kraftleverandør etc.

I 2020 foretok Vestfoldarkivet to befaringer av arkivet på Kistefos. Det ble bestemt, etter at Viken fylkeskommune bevilget 162 000 kroner til ordning og bevaring, at arkivet overføres til Vestfoldarkivet. Det foreligger 300 000 kroner fra en privat stiftelse. Arbeidet med arkivet er fullfinansiert og Vestfoldarkivet kan starte opp med ordning i 2022. Arkivet ferdigstilles og publiseres på Arkivportalen i 2023.

Elko industrier. I 2021 ble det besluttet å legge ned bedriften Elko AS i Åmot, Modum og overføre produksjonen til Tyskland. Elko har produsert brytere og stikkontakter i Åmot siden 1970. Vestfoldarkivet ble kontaktet av Dag Andreassen ved Norsk Teknisk museum om arkivet. Det var kun noe materiell som var igjen i Åmot – resten ved hovedkontoret på Ryen. Pga. manglende depot og ressurser til å bevare digitalt skapte arkiver, har ikke Vestfoldarkivet tatt kontakt med hovedkontoret for bevaring av arkivet.

Arkivene etter **Vestfos Cellulosefabrik (1886-1976)** og **Skotselv Cellulosefabrik (1888-1978)** er avlevert til Vestfoldarkivet med støtte fra Arkivverket og Buskerud fylkeskommune.

Ordnings- og utstillingsprosjekt på Vestfossen. Etter nedleggelsen av Vestfos Cellulosefabrik på 70-tallet, ble det historiske arkivet plassert i den ubebodde Sagfogdgården. På midten av 80-tallet ble det reddet fra det gamle bygget og plassert i kjelleren på Øvre Eiker rådhus. Etter noen år ble det historiske arkivet etter Skotselv Cellulosefabrik, plassert på samme sted. Arkivene lå urørte fram til 2018. Da bevilget Arkivverket og Buskerud fylkeskommune penger til at arkivene skulle bli bevarte i et sikkert magasin og gjort tilgjengelige for publikum. Arkivene var på til sammen 250 hyllemeter og ble flyttet til Vestfoldarkivet (pga. manglende depot i Buskerud).

Arkivet etter Vestfos Cellulosefabrik ble ferdig ordnet i 2020 og er nå søkbart på Arkivportalen og tilgjengelig for publikum på lesesalen. Møtebøkene fra 1886 til 1950 er digitalisert og de tre første ligger på Digitalarkivet.no.

Digitalarkivet:

https://www.digitalarkivet.no/search/sources?s=&from=&to=&format=all&t%5B%5D=142&i%5B%5D=93&archive_key=

Arkivportalen: https://www.arkivportalen.no/entity/no-VEMU_arkiv_000000118663

Det historiske arkivet utgjør et mangfold av kilder til arbeids- og samfunnsliv på Vestfossen. Som en del av ordningsprosjektet, ble det i 2020 og 2021 laget utstillinger om fabrikken på Vestfossen Kunstlaboratorium.

Folk i arbeid – en utstilling om arbeidsliv på Vestfos Cellulosefabrik, er den andre utstillingen Vestfoldarkivet har på Kunstlaboratoriet. Den ble vist fra 8. mai -26. september, 2021, og støttet med midler fra Viken fylkeskommune, kunnskapsløft for kulturminnetema. I

denne utstillingen var temaet arbeidsvilkårene ved fabrikken; som sikkerhet, bedriftshelse, fagforeninger og veien mot bedriftens dårlige tider. Overskriftene var *Landskapet, Kroppsarbeidet, Foreningsarbeidet og Avslutningen*. Pandemien og lock down satte klare begrensninger på arbeidsprosessen, men med fleksible kollegaer og frivillige på Vestfossen, kom vi i mål. Arbeidsgruppa har bestått av Nina Bratland (Teknisk museum), Bent Ek (Eiker Arkiv) og Ann Tove Manshaus (Vestfoldarkivet).

Arkivet etter Skotselv Cellulosefabrik var ferdig ordnet og publisert på Arkivportalen i 2021.

Arkivportalen: https://www.arkivportalen.no/contributor/no-VEMU_arkiv_000000119326

Ringerike Nikkelverk. Etter avtale med Ringerikes museum, søkte Vestfoldarkivet i mai 2019 Buskerud fylkeskommune om støtte til sikker bevaring for arkivet etter Ringerikes Nikkelverk. Fylkeskommunen har bevilget 40 000 kr i støtte til ordning, katalogisering og bevaring av arkivet i Vestfoldarkivet. I 2021 ble arkivet avlevert til Vestfoldarkivet etter en avklaring med stiftelsen Ringerike Nikkelverk som ønsket arkivet tilbake.

Arkivet er ordnet og publisert på Arkivportalen og innlemmes nå i

i Norsk bergverkindustriarkiv: https://www.arkivportalen.no/contributor/no-VEMU_arkiv_000000132354

Norsk bergindustriarkiv ble etablert i 2019 med et nasjonalt ansvar for å dokumentere norsk bergindustri. Vestfoldarkivet har, i samarbeid med Arkivverket (Riksarkivaren), ansvaret for tjenesten. Bransjens egen organisasjon, Norsk bergindustri, støtter tiltaket.

ARKIVENE VED DRAMMENS MUSEUM. Vestfoldarkivet og Drammens museum har et samarbeid om ordning og registrering av museets privatarkiver. I 2018 fikk Drammens museum støtte av Arkivverket til å ordne og tilgjengeliggjøre arkivene etter arkitektkontorene Nilsen og Grenager, og Ljøterud og Ødegård. Vestfoldarkivet tok oppdraget og arkivene er tilgjengelig på Arkivportalen:

https://www.arkivportalen.no/contributor/no-BU_arkiv_000000002705

https://www.arkivportalen.no/contributor/no-BU_arkiv_000000002706

I 2019 fikk Drammens museum støtte fra Arkivverket til å ordne alle privatarkivene i museets samling. Arkivene ordnes i Vestfoldarkivet av ansatte med arkivfaglig kompetanse. Etter en arkivbefaring på Drammens museum og Gulskogen gård høsten 2020, ble det besluttet å plassere utvalgte arkiver i Vestfoldarkivet pga. dårlige oppbevaringsforhold. Resten av bestanden ble overført i 2021 og ordnet og publisert på Arkivportalen:

https://www.arkivportalen.no/contributor/no-BU_arkiv_000000002951

I 2021 ble nærmere 100 arkiver ordnet og publisert av Vestfoldarkivet. Arkivene er tilbakeført til Drammens museum.

HOL BYGDEARKIV. Gjennom flere år har Vestfoldarkivet jobbet for å finne gode løsninger for arkivene i Hallingdal. Samarbeidspartnere i dette arbeidet er Buskerudmuseet (Hallingdal museum), Ål bygdearkiv og Hol bygdearkiv. Hol bygdearkiv ble prioritert i 2021 for å sikre videre drift og bruk av magasinene. Vestfoldarkivet veileder Hol bygdearkiv i arbeidet med å etablere gode rutiner for innsamling, ordning og tilgjengeliggjøring av privatarkiv. Flere av arkivene er grovordnet av Vestfoldarkivet og registrert på øverste nivå. 173 av arkivene er

publisert på Arkivportalen (Privatarkiv i Buskerud):

https://www.arkivportalen.no/contributor/no-BU_arkiv_000000002957

Hol bygdearkiv har sikre magasiner, samt eget fotomagasin. I 2021 mistet bygdearkiv ressurser til foto. Som koordinator, sendte Vestfoldarkivet et notat til kommunen om situasjonen i bygdearkivet – se vedlegg (for informasjon).

Vestfoldarkivet, ved Ann Tove Manshaus stilte også opp til intervju i Hallingdølen i april 2021.

I september 2021 var koordinator en uke i Hol bygdearkiv for å jobbe med arkivsamlingene. Den gamle kokeboka fra Haugen hotell, er digitalisert i Vestfoldarkivet og ønskes publisert på Digitalarkivet.

Det ble også arrangert et møte i Hol bygdearkiv - med Buskerudmuseet og Viken fylkeskommune om etablering av et regionalarkiv.

I samarbeid med Hol bygdearkiv, jobbet Vestfoldarkivet for å sette av ressurser til arbeid med arkiv- og fotosamlinger. Arbeidet videreføres med ressurser fra Vestfoldarkivet. 5-7. april 2022 er satt av i Hol bygdearkiv (to arkivarer og en fotoarkivar fra Vestfoldarkivet).

TILGJENELIGGJØRING – ASTA. Registrering og publisering på Arkivportalen, er en prioritert koordineringsoppgave. Vestfoldarkivets IT-arkivar konverterer og publiserer arkiver som sendes inn fra bevaringsinstitusjonene. IT-arkiv veileder i registrering i Excel. Det jobbes for å registrere alle arkivene i Lier historielag/bygdetun.

HENVENDELSER. Som koordinerende institusjon, får Vestfoldarkivet alle typer henvendelser om arkivfeltet. I 2021 har det kommet henvendelser fra hele det tidligere Buskerud fylke om: avlevering og registrering av arkiver, innsamling og bevaring av lyd, ordning og katalogisering av fotosamlinger, bevaring av tekstil, muggsanering mm.

FORMIDLING. I tillegg til den fysiske utstillingen på Vestfossen, har koordinator Ann Tove Manshaus holdt foredrag på Arkivarforeningens høstseminar om celluloseprosjektet, samt skrevet en artikkel i Norsk Arkivforum.

BEVARING AV DIGITALE FILER - LYDARKIVER. Vestfoldarkivet jobber aktivt, i samarbeid med bevaringsinstitusjoner i Buskerud, for å finne gode løsninger for langtidslagring av digitale filer som lyd og foto, samt digitalt skapte arkiver.

I mai 2021 utarbeidet Manshaus en plan for innsamling, digitalisering og langtidslagring av lokalhistoriske filmer for Ringerike kommune, i samarbeid med Nasjonalbiblioteket og Buskerudmuseet.

Det er dessverre ikke mulig å samle inn digitalt skapte arkiver, innenfor rammene av en 50% stilling. Det bør vurderes et samarbeid om bevaring av digitalt skapte arkiver (med utg. pkt. i bevaringsplanen for Buskerud) – med fylkeskommunen eller Vestfoldarkivet. Det kreves IT-kompetanse på innsamling, arkivuttrekk og lagring av digitale filer.

NETTVERK. Som koordinator for privatarkivarbeid i Buskerud, er Ann Tove Manshaus med i det nasjonale nettverket for koordinatører – i regi av Arkivverket. Det er også opprettet en Viken-gruppe for koordinering i fylket. Manshaus sitter også i en arbeidsgruppe for Det Aktive Museet (jobber for at arkiv og museer skal være aktive samfunnsaktører) og i Rådet for Kulturminnevern i Buskerud.

Manshaus har deltatt på det nasjonale koordineringsmøte i Oslo i september 2021.

Viken-gruppen har jobbet med en studietur til Kuben i Arendal. Studieturen er utsatt pga. pandemien, men gjennomføres nå 1,-2. juni 2022.

VEIEN VIDERE I 2022

- Innsamling og bevaring av privatarkiver med utgangspunkt i Bevaringsplan for privatarkiv i Buskerud.
- Innsamling med fokus på skeive arkiver og arkiver som dokumenterer mangfold. Arbeidet gjøres i samarbeid med en bevaringsinstitusjon eller med Vestfoldarkivet som depot.
- Jobbe for gode magasinløsninger for Buskerud i samarbeid med bevaringsinstitusjonene. Kort utredning med utgangspunkt i tidligere arbeid med depot – se på ulike løsninger (Vestfoldarkivet, Kongsberg, Hol).
-
- Holde kurs i registrering av arkiver i excel, for konvertering til Asta og publisering på Arkivportalen.
- Publisere på Arkivportalen.
- Publisere på Digitalarkivet (kokebok fra Haugen hotell).
- Informere om privatarkivarbeidet på nettsiden til Viken fylkeskommune.
- Arkivformidling: lage jubileumsutstilling på Vestfossen Kunstlaboratorium, i samarbeid med Eiker Arkiv.
- Avklare samarbeidet i Viken.
- Studietur til Kuben
- Følge opp henvendelser
- Ferdigstille arkivene i Lier bygdetun/Lier historielag
- Jobbe for en varig løsning for koordineringsrollen i Buskerud. Ses i sammenheng med en depotløsning og fellestjenester for privatarkiv/arkiv.

Med hilsen

Ann Tove Manshaus

rådgiver og koordinator for privatarkiv i Buskerud

